

JAVASLAT

„ A Laczkó Dezső Múzeum épülete”

Veszprém Megyei Értéktárba történő felvételéhez

Készítette:

Sipos Anna

Veszprém, 2018.10.18.

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:

Laczkó Dezső Múzeum

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Sipos Anna

Levelezési cím: 8200 Veszprém, Török Ignác u. 7.

Telefonszám: +36 20 509 6275

E-mail cím: siposanna@ldm.hu

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése

A Laczkó Dezső Múzeum épülete

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

agrár- és élelmiszergazdaság

egészség és életmód

épített környezet

ipari és műszaki megoldások

kulturális örökség

sport

természeti környezet

turizmus és vendéglátás

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye

8200 Veszprém, Erzsébet sétány 1.

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

települési

tájegységi

megyei

külföldi magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

A veszprémi Laczkó Dezső Múzeum épületét Medgyaszay István (1877-1959), a századforduló magyar építészetének meghatározó alakja tervezte. Az új építészeti formanyelvet kialakító Medgyaszay nem csak építészként szerzett elismerést, hanem teoretikai munkák, találmányok is köthetőek hozzá. Komolyan foglalkozott a népi építészet kutatásával és a vasbeton alkalmazásában is az élen járt. Kevésbé köztudott, hogy Veszprém nem csak Európa első vasbeton szerkezetű színházát köszönheti neki, hanem múzeumát is.

A Veszprém Vármegyei Múzeum és Könyvtár 1902. december 2-án alakult meg. A múzeum első kiállításai, önálló épület híján, a vármegyeháza épületében nyíltak meg 1904-ben. A gyűjtemény gyors gyarapodása miatt azonban rövidesen nyilvánvalóvá vált, hogy önálló kultúrpalotára van szükség. A Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősége Hüttl Dezső építész ajánlotta a múzeum megtervezésére, de mivel ő túl nagy összeget kért, dr. Óvári Ferenc képviselő Medgyaszayt javasolta, aki a színház építkezésénél már komoly szakértelemről tett bizonyosságot.

A múzeumi egyesület választmánya 1908 októberében bízta meg az építész a munkával. 1908 novemberében Laczkó Dezső múzeumigazgató és Medgyaszay közösen vázolta fel az építendő múzeum alaprajzi vázlatát, de a részletesebb kidolgozásra csak 1909 év elején került sor. Az építész számára nem pusztán egy funkcionális épület tervezése volt a cél, hanem a modern mintamúzeum típusának kialakítása.

Bár úgy tűnt, a múzeumépítés ügye jól halad, ez sajnos nem így volt. A telek maximális kihasználásának érdekében, bár anyagi fedezet nem volt rá, bővítették Medgyaszayval az épület tervét, a minisztérium azonban nem volt hajlandó fedezni a többletköltségeket, és az ügy megakadt. A múzeumépítés ügye csak 1911-ben került újra napirendre, az új épület alapkövét 1914. március 1-jén tették le. A világháború azonban megakasztotta a munkát. Az épületet csak 1916–1918 között sikerült tető alá hozni, a többi munkálat és az építkezés befejezése még hosszú évekbe telt. A múzeum ünnepélyes felavatására 1925. május 24-én került sor.

Medgyaszay első tervein a veszprémi és soproni színház architektúrájához rendkívül hasonló elképzelést vázolt fel. A négyzet alaprajzú, négyszintes, tömörszerű épületet szimmetrikus homlokzatalakítással képzelte el. A gyűjtőútjai során megismert népi építészeti elemeket keleties formákkal ötvözte ezen a munkáján is, és a főhomlokzaton hangsúlyos sgraffito helyezkedett volna el.

A későbbi átdolgozások során Medgyaszay megtartotta az eredetileg tervezett épület tömegeit, stílusán azonban változtatott, valamint a lapos tető helyett olyan tetőszerkezet kialakítása mellett döntött, ami alatt a padlás hasznosítható térként jelentkezett. A pénzsűke miatt több díszítőelemet is el kellett hagynia. A letisztult homlokzaton a vörös homokkő dominál: lábazatként a földszint teljes magasságában, valamint az emeleti ablakok keretezéseként. A főhomlokzat díszje az áttört mellvédellátott díszerkély, amelynek két oldalán egy-egy allegorikus szoboralak a tudományt és a művészetet személyesíti meg. A vasvázra felhordott betonból készült szobrokat Bíró Lajos és Farkas Béla készítette.

A letisztult, egymásba nyíló kiállítótermekből építkező belső tér meghatározó, dekoratív eleme a lépcső áttört vasbeton korlátja, ami a népi építészet fadaragásait sematizálja. Az épület főhomlokzata előtt emelkedő, a házat és környezetét összekapcsoló két lámpaoszlop pedig finoman utal a meg nem valósult nagy Medgyaszay vízióra, a Nemzeti Panteonra.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

Mikor Medgyaszay István a veszprémi múzeum tervezésébe kezdett, nem pusztán egy funkcionális épület tervezése volt számára a cél, hanem a modern mintamúzeum típusának kialakítása, amelynek terveit más magyar városokban is felhasználták volna. Ez elsősorban a térszervezésben nyilvánult meg. Medgyaszay egymásba nyíló, tágas kiállítótermeket alakított ki, amelyekben a tárgyak megfelelő megvilágításáról a sűrűn elhelyezett, nagyméretű ablakok gondoskodtak. Bár műtárgyvédelmi szempontból ez a megoldás ma már nem célszerű, a 20. század elején modern törekvésként jelentkezett.

A tervezés során az építész nem csak a funkciót és a korszerű vasbetonszerkezetek alkalmazását tartotta szem előtt, fontos volt számára a múzeum eszmei feladata is. Az épületen megjelenő díszítőelemek a magyar népművészet kalotaszegi fadaragásait idézik fel, ami a századfordulón a nemzeti identitás és a magyar művészet gyökereinek keresésével függött össze.

Ezzel a gondolattal szorosan összefüggnek a múzeum előtt álló lámpaoszlopok is. Ezek elsődleges feladata, hogy az épületet összekapcsolják annak környezetével, ugyanakkor visszautalnak a nagy Medgyaszay-vízióra, a Nemzeti Panteonra. A Gellért-hegyre

megálmodott Nemzeti Panteon első tervvázlatait Medgyaszay 1900 és 1903 között készítette el. Az építmény azon túl, hogy méltó nyughelyet biztosított volna a nemzet nagyjai számára, a magyar történelem képeinek és relikviának ünnepélyes bemutató helye, azaz részben múzeum is lett volna. A Szent Korona formáit idéző kupolával fedett centrális épületmag bejárata elé, a tömeg- és térhatás gazdagítása érdekében Medgyaszay két ünnepélyes pilont álmodott meg. Bár a Nemzeti Panteon csak terv maradt, építészeti koncepcióját Medgyaszay 1916-ban a lebergi hadikiállítás központi pavilonján megvalósíthatta, ahol a főbejárathoz vezető út két oldalán szintén egy-egy pilonszerű őrtornyot helyezett el. A veszprémi múzeum lámpaoszlopai monumentális formában köszönnek vissza a budapesti Hármashatár-hegyre elképzelt Nemzeti Emlécsarnok 1933-ban készült tervrajzain. Az alapjaiban és funkciójában a Nemzeti Panteont idéző építmény, szintén csupán terv maradt, itt azonban Medgyaszay már nem pusztán jelzesszerű pilonokat képzelt el. A kilencosztagú, centrális épületnek mind a négy oldalán nyílt volna egy-egy bejárati kapu, amelyeket két-két monumentális, kőből faragott, kopjafaszerű pillér fogott volna közre. A pillérek itt, akár a veszprémi múzeum esetében, lámpatartóként is funkcionáltak volna a homlokzatok megvilágítását szolgálva. Ezek a lámpaoszlopok tehát az építészeti szimbolika eszközei is, hiszen a múzeum az az épülettípus, amely a múlt örökségének őrzését és bemutatását szolgálja, a nemzeti kultúra fenntartásának záloga.

Bár a veszprémi múzeum végül nem lett a gyakorlatban mintamúzeum, megoldásai jól tükrözik, hogy Medgyaszay a tervezés során első sorban a funkciót tartotta szem előtt, figyelembe véve a múzeum kulturális, társadalomformáló, nevelő szerepét is. Vagyis az építészeti és eszmei funkciót is ötvözve a tervezés során.

Az épület átadása óta eredeti célját szolgálja; a veszprémi Laczkó Dezső Múzeum palotája, amelynek termeiben állandó és időszakos kiállítások várják a látogatókat. A nagy múlttal rendelkező, jelenleg megyei hatókörű városi múzeumban komoly kulturális élet folyik. Medgyaszay István mintamúzeuma mind a veszprémiek, mind a Veszprém megyeiek számára jelentős eszmei és kulturális értéket képvisel.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

A múzeum kérdése. In: Veszprém Ujság, 1910.12.18. Múzeumtörténeti adattár 48.681/1977

A muzeumról. In: Veszprémi Hírlap, 1908.10.25. Múzeumtörténeti adattár 48.681/1977

BRUNNER Attila – SIPOS Anna: A vasbeton építőművésze. 140 éve született Medgyaszay István. In: Magyar Iparművészet, Új folyam 24. – 2017/2 (április) 28-31.

ÉRI István: A veszprémi múzeum építésének története. In: A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei 2. Szerk. ÉRI István. Veszprém, 1964.

Felfedező utak. Szecessziós épületornamentika a vidéki Magyarországon. Szerk. BRUNNER Attila. Budapest, Holnap, 2016.

KATHY Imre: Medgyaszay István. Budapest, Akadémiai, 1979.

POTZNER Ferenc: Medgyaszay István. Budapest, Holnap, 2004.

S. PERÉMI Ágota: Laczkó Dezső, a múzeumépítő. In: Emlékkötet Laczkó Dezső születésének (1860–1932) 150. évfordulójára. Szerk. S. PERÉMI Ágota. Veszprém, Veszprém Megyei Múzeumi Igazgatóság, 2011.

A Laczkó Dezső Múzeum épületének tervrajzai a Laczkó Dezső Múzeum Múzeumtörténeti adattárában, illetve az építész hagyatékában találhatóak.

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

www.ldm.hu

III. MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja
2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek
3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja

Veszprém Megyei Önkormányzat Közgyűlésének
Értéktár Bizottsága részére

Támogató nyilatkozat

„A Laczkó Dezső Múzeum épülete”

Veszprém Megyei Értéktárba történő felvételéhez

Medgyaszay István építőművész a 20. századi magyar építészet egyik legjelentősebb alakja. Munkásságában a modernitás és a hagyományelvűség egyszerre, egymást támogatva érvényesül. Épületei és meg nem valósult tervei, valamint írásai és fotografiai egy következetes, saját úton járó életmű részei, amelyek úgy formailag, mind tektonikailag szinte egymásból bontakoznak ki, folytonosan megújítva az építészeti formákat.

A Veszprém Vármegyei Múzeum (ma Laczkó Dezső Múzeum) többfunkciós kultúrpalotának szánt (múzeumnak és könyvtárnak) épülete ebben az összefüggésben önmagán túlmutat: funkcionális alaprajza, tömege a kortárs muzeológiai követelményeknek messzemenően eleget téve tematizálja a kollektív emlékezet, a mindenkori társadalom és a kultúra viszonyát.

A magyar múzeumépületek sorában a veszprémi mind stílusát, mind szerkezetét nézve egyedül áll, azért is, mert magához a gyűjteményhez tervezték, az egymást követő tervváltozatok együtt alakultak vele. A múzeum épületének konceptusában meghatározó volt Laczkó Dezső múzeumigazgató szerepe: Medgyaszay vele együtt találta ki, milyen terekre van az intézménynek szüksége. Az épület szobrászati díszítése, a Tudomány és a Művészet allegorikus figurái ennek az együttműködésnek állítanak emléket.

Mindezekért támogatom az épület felvételét a Veszprém Megyei Értéktárba.

Budapest, 2018. augusztus 6.

Brunner Attila

művészettörténész

Nyilatkozat

Alulírott Sipos Anna hozzájárulok „a Laczkó Dezső Múzeum épülete” Veszprém Megyei Értéktárba történő felvételéhez csatolt saját készítésű fénykép(ek) / film(ek) további felhasználásához. Kijelentem, hogy a rendelkezésre bocsátott fotó(k) szerzői jogával jogosult vagyok rendelkezni.

aláírás